

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ:

матеріали VI Міжнародних
педагогічних читань пам'яті
професора Тамари Поніманської
та з нагоди 60-річчя кафедри
дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти

м.Рівне, 26-27 листопада 2025 року

УДК 373.2+376

А 40

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №12 від 30 жовтня 2025 року).*

Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти: Матеріали VI Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Тамари Поніманської та з нагоди 60-річчя кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти, м. Рівне, 26-27 листопада, 2025 р. Рівне : Ю. Кукса, 2025. 216 с.

ISBN 978-617-8672-25-6

У виданні викладено матеріали учасників VI Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Тамари Поніманської та з нагоди 60-річчя кафедри «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти», які відбулися у місті Рівне 26-27 листопада 2025 року.

УДК 373.2+376

ISBN 978-617-8672-25-6

© Колектив учасників конференції, 2025

ЗМІСТ

ДИЧКІВСЬКА Ілона ШІСТЬ ДЕСЯТИЛІТЬ СЛУЖІННЯ ДОШКІЛЛЮ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КАФЕДРИ	9
PROKOPIAK Anna ASDETECT – NOWOCZESNE NARZĘDZIE DO WCZESNEJ IDENTYFIKACJI SPEKTRUM AUTYZMU U DZIECI	12
KRĘCISZ-PLIS Elżbieta UCZEŃ Z ZESPOŁEM PANDAS – SPECYFICZNE POTRZEBY ROZWOJOWE I EDUKACYJNE ORAZ OBSZARY WSPARCIA	15
АБРАМЧУК Олена, ШОСТАК Ольга ЛОГОПЕДИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОСОДИЧНИХ КОМПОНЕНТІВ МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ	16
БЕЗДІТНА Анна, ПЕРЕТЯГА Людмила РОЗВИТОК ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНИХ ІГОР	19
БЄЛОВА Єлизавета, МАЛІНОВСЬКА Наталія ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РАС	21
БОНДАРЧУК Ірина, ДЖЕДЖЕРА Клавдія ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ	23
БРИЖ Вікторія, ДИЧКІВСЬКА Ілона ЗНАЧЕННЯ ІГОР-ДРАМАТИЗАЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВИРАЗНОСТІ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ДИЗАРТРІЄЮ	25
БУГАЙЧУК Вікторія, МАЛІНОВСЬКА Наталія ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ	29
БУТЕНКО Віта ЛОГІЧНІ БЛОКИ ДЬСЕНЕША: ПОЕТАПНЕ ВИКОРИСТАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ	31
ВАЛЬКО Яна, ГОРОПАХА Наталія СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ У ДІТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ	33
ВЕЛИЧКО Іванна, ЮРЧУК Олексій ОЗДОРОВЧА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ЗГПР	35
ВОЙТОВИЧ Оксана, ДИЧКІВСЬКА Ілона ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ В КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	36
ВОЛОС Тетяна, КОЛОСОВА Олена РОЛЬ КАЗКИ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	39
ВОРОБЕЦЬ Богдана, ГОРОПАХА Наталія ПРИРОДНИЧІ ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ТА КОГНІТИВНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	43
ВОРОНОВА Анастасія, МАЛІНОВСЬКА Наталія РОЛЬ БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ СЕНСОМОТОРНИХ НАВИЧОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ДОМАШНЬОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ	44
ВРОЧИНСЬКА Людмила ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО З	46

БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	
ГАЄВСЬКА Анастасія ПАЛЬЧИКОВА ГІМНАСТИКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ	49
ГЕНДЕРА Діана, ШАДЮК Ольга АРТИКУЛЯЦІЙНА ТА ДИХАЛЬНА ГІМНАСТИКИ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ЗАЇКАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	51
ГОЛЬОНКО Ольга, ФЕДОРОВА Наталія ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ	53
ГОНЧАРУК Ольга, НАЗАРЕЦЬ Людмила ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ САМООЦІНКИ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	56
ГОРОПАХА Наталія ФОРМУВАННЯ УМІНЬ НАВЧАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ПЕДАГОГОМ ТА ОДНОЛІТКАМИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА	59
ГОРПІНИЧ Софія, КОЗЛЮК Ольга СПІВПРАЦЯ ЛОГОПЕДА ТА БАТЬКІВ У ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	61
ГУК Діана, КОСАРЕВА Галина МОЖЛИВОСТІ ЗАСОБІВ РИТМІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ В КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВОЇ ВИРАЗНОСТІ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ	64
ДЕМ'ЯНЧУК Олена, РУДЕНКО Наталія ФОРМУВАННЯ ПРОСОДИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОРФ-ПЕДАГОГІКИ	66
ДЕМИДЮК Руслана, ГОРОПАХА Наталія РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	68
ДОМАНЮК Оксана ТЕХНОЛОГІЇ ПОДОЛАННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	69
ДУБИНА Кира, ЄСЬКОВА Тетяна РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА В АПЛІКАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	71
ЄСЬКОВА Тетяна ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО КЕРІВНИЦТВА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	74
ІВАЩЕНКО Людмила ПОТЕНЦІАЛ ПАЛИЧОК КЮЇЗЕНЕРА ДЛЯ НАОЧНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ АРИФМЕТИЧНИХ ЗАДАЧ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	76
КАЛИТЮК Світлана, РУДЕНКО Наталія ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	78
КАРАБАДЖАК Катерина, ЯНЦУР Любов ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКОГО ЖИВОПИСУ В РОБОТІ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	80
КИБУКЕВИЧ Поліна, БУТЕНКО Віта ВПЛИВ МЕТОДУ «СЕНСОРНОЇ СУПЕРЕЧНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ВАРІАТИВНОСТІ МИСЛЕННЯ	82
КЛИМЕНКО Інна, КОТ Надія КВЕСТ-ГРА ЯК ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНИХ ЗАНЯТЬ В ПРИРОДНИХ УМОВАХ	84

КЛИМУК Вікторія, ШАДЮК Ольга ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ	86
КОВАЛЬЧУК Неоніла, НАЗАРЕЦЬ Людмила АКЦЕНТУАЦІЯ ХАРАКТЕРУ ЯК ПРОЯВ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	88
КОВЕНЬКО Людмила, КОЗЛЮК Ольга ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З РОЗВИТКУ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ІЗ ЗНМ	91
КОЖАРКО Ірина, РУДЕНКО Наталія ШЛЯХИ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАЇКАННЯМ ТА СДУГ	92
КОЗЛЮК Ольга ГРА ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ТА СПЕЦІАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	94
КОЛОДА Ольга, КОЗЛЮК Ольга ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИСЛАЛІЄЮ	96
КОСАРЄВА Галина ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ	98
КОТЮЖАНСЬКА Лілія, ПЕРЕТЯГА Людмила ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	100
КУЗЬМИЧ Галина, МАЛІНОВСЬКА Наталія ІГРОВІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	103
КУПЧИК Богдана, МАЛІНОВСЬКА Наталія ВПЛИВ ОПОВІДАНЬ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО НА РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	105
КУШНІР Валентина ВПЛИВ ШКІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ДВОМОВНОСТІ В ДІТЕЙ-МІГРАНТІВ	107
КУШНІР Маргарита, ГОРОПАХА Наталія ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ	112
ЛАНТУХ Сергій, ЗАГОРОДНЯ Людмила СТВОРЕННЯ СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДОШКІЛЬНИКІВ	114
ЛІСОВА Людмила ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОВЛЕННЯ ТА ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ: ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕННЯ РОЗВИТКУ	116
ЛОГОЩУК Ольга, ШАДЮК Ольга ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК САМООБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ	118
МАЙСТРОВИЧ Наталія, ШОСТАК Ольга ЗНАЧЕННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ФОНЕМАТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ФФНМ	120
МАЛІНОВСЬКА Наталія ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У ПІДГОТОВЦІ ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	122
МАРКЕВИЧ Юлія, МАЛІНОВСЬКА Наталія РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	124

МАРЧУК Галина РОЛЬ ПЕДАГОГА-ДОШКІЛЬНИКА У ПОБУДОВІ ТВОРЧОГО, ДРУЖНЬОГО ДО ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	126
МЕЛЬНИК Дарина, РУДЕНКО Наталія ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ГРАМАТИЧНОГО ЛАДУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИСЛЕКСІЄЮ	128
МЕЛЬНИЦЬКА Вікторія, ЮРЧУК Олексій РУХЛИВА ГРА, ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	130
МЕСЬ Марія, РУДЕНКО Наталія УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ФОНЕМАТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ФФНМ	132
МОКРІЙ Богданна, КОСАРЄВА Галина НЕЙРОІГРИ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ДИСГРАФІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	134
НАГОРНА Діна, ГОРОПАХА Наталія ЗАСТОСУВАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	136
НАХОД Софія, КОЛУПАЄВА Алла ПРОЯВИ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОГО НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА МЕТОДИ ЙОГО КОРЕКЦІЇ	139
НОС Єлизавета ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ У ДОШКІЛЬНИКІВ	142
ОСТАПЕНКО Марина, ЄСЬКОВА Тетяна ВИХОВАННЯ МИЛОСЕРДЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СПІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	144
ОТЧЕНАШ Анастасія, КОЗЛЮК Ольга КОНСТРУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	146
ПАВЛЕНКО Наталія, ЄСЬКОВА Тетяна ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	148
ПАВЛЮК Анастасія, КОЗЛЮК Ольга СЕНСОРНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ	150
РОВІНСЬКА Юлія, КОСАРЄВА Галина ДИХАЛЬНА ГІМНАСТИКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРІЄЮ	152
РОМАНЕНКО Олена, ГОРОПАХА Наталія ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВІДКРИТОЮ РИНОЛАЛІЄЮ	154
СКАБАЛА Дар'я, ЮРЧУК Олексій ЛІКУВАЛЬНА ФІЗКУЛЬТУРА У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	156
СТЕБЛЮК Світлана РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	159
СТОЛЯРУК Інна, КОЛУПАЄВА Алла ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	162

СТУПНИЦЬКА Карина, ШАДЮК Ольга ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК БАЗОВОЇ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ	164
ТАБАЧУК Соломія, ГОРОПАХА Наталія КОМПЛЕКСНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОРИТМІКИ ТА ПАЛЬЧИКОВИХ ІГОР ДЛЯ РОЗВИТКУ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ТА ДРІБНОЇ МОТОРИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	166
ТИМОФІЄВА Марія, ДИЧКІВСЬКА Ілона ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ У ДІТЕЙ ІЗ ДИСЛАЛІЄЮ	168
ТКАЧ Ірина, КОЗЛЮК Ольга ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ГРИ	171
ТОТОВИЦЬКА Ірина, ДИЧКІВСЬКА Ілона АРТ-ПЕДАГОГІКА ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ МОТОРНИХ ТА МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК В РАННЬОМУ ВІЦІ	173
ТРИУСОВА Олена, ОМЕЛЯНЕНКО Алла ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА В ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	176
УЛЮКАЄВА Ірина ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	178
УРУПА Дар'я, ПЕРЕТЯГА Людмила ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ	182
ФАСОЛЬКО Тетяна ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	184
ФРАНАСЮК Каріна, КОСАРЄВА Галина РОЛЬ ТА МІСЦЕ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОРЕКЦІЇ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРИЄЮ	186
ХАЙ Діана, ЮРЧУК Олексій РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ КОРЕКЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ЗНР	189
ЦАРУК Ольга, КОЗЛЮК Ольга КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ВИМОВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НЕЙРОГІМНАСТИКИ	191
ЦЬОСЬ Віта, КОСАРЄВА Оксана КІНЕЗІОЛОГІЧНІ ТЕХНІКИ ЯК ЗАСІБ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАЇКАННЯМ	193
ЧИШИЙ Анастасія, ШОСТАК Ольга РОЛЬ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗНР	195
ЧУМА Мирослава, ГОРОПАХА Наталія ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ В УМОВАХ ЗДО	197
ЧУМАК Ірина, ГОРОПАХА Наталія ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЧЕРЕЗ ВЗАЄМОДІЮ З ОБРАЗНОЮ ІГРАШКОЮ	199
ЧУЧМАН Іванна, КОСАРЄВА Оксана РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	201
ШЕВЧУК Анна, КОЗЛЮК Ольга ВЗАЄМОДІЯ ЧЛЕНІВ КОМАНДИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЯК ЗАПОРУКА	203

ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДІТЕЙ З ООП ШИЛАН Вікторія, РУДЕНКО Наталія ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІІ РІВНЕМ ЗНМ	205
ШОКРУТА Ольга, ДЖЕДЖЕРА Клавдія ВПЛИВ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ НА САМООЦІНКУ ДИТИНИ	207
ШОСТАК Ольга АРТИКУЛЯЦІЙНА ГІМНАСТИКА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	210
ЯЦЮК Анастасія, ДЖЕДЖЕРА Клавдія ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ	212

4. Моделювання ситуацій вибору, у яких дитина може проявити себе: обрати гру, запропонувати сюжет, розподілити ролі, вирішити суперечку.

5. Вихователь у ролі фасилітатора. Вихователь займає партнерську позицію і виступає спостерігачем, ненав'язливим координатором і створює ситуації успіху для кожної дитини.

6. Використання рольових моделей: показ прикладів поведінки лідера через казку, театралізацію, міні-історії.

7. Формування навичок рефлексії після гри: обговорення, кому вдалося організувати інших, хто проявив увагу до товаришів, хто допоміг вирішити суперечку.

Гра є найбільш природним і ефективним засобом формування лідерських якостей у дітей старшого дошкільного віку. Вона дозволяє дитині проявляти ініціативність, самостійність, творчість, відповідальність та навички організації взаємодії з однолітками. Ефективність педагогічної роботи з формування лідерських компетентностей залежить від якісної організації ігрового середовища, позиції педагога, використання різноманітних ігрових форм та створення умов для кожної дитини проявити себе як лідер.

Таким чином, розвиток лідерських якостей у дошкільному віці є важливою складовою формування соціально активної особистості, здатної до взаємодії, творчої самореалізації та відповідального ставлення до спільної діяльності.

Література:

1. Ігрова діяльність дошкільника. Піроженко Т.О. та ін. Київ : Генеза, 2016. 88с.

2. Компанець Н. М. Розвиток та формування емоційно-вольової сфери у дітей дошкільного віку : науково-методичний посібник / Н. М. Компанець ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. Київ : Актуальна освіта, 2023. 42 с.

3. Піроженко Т.О., Соловійова Л.І., Карабаєва І.І., Гурковська Т.Л., Токарева Л.Д., Федорчук О.І. Особливості психологічної стійкості дітей старшого дошкільного віку : навчальний посібник; за наук. ред. Т.О. Піроженко. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2025. 153 с.

4. Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування / Education & Care» / В.А. Воронов, К.В. Ковальчук, Н.В. Піканова, О.Д. Рейпольська, С.О. Сисоєва, К.Ю. Станкевич. Київ: ФОП В.Б. Ференець, 2021. 130 с.

АРТ-ПЕДАГОГІКА ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ МОТОРНИХ ТА МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК В РАННЬОМУ ВІЦІ

Ірина ТОТОВИЦЬКА

здобувач другого(магістерського) рівня вищої освіти,

Арт-педагогіка є поліфункціональною технологією, що об'єднує навчання, виховання та загальний розвиток особистості. Цей метод надає унікальні можливості для формування моторних і мовленнєвих навичок у дітей раннього віку, завдяки гармонійному поєднанню мистецьких підходів із виховними та навчальними цілями. Сучасні дослідники розглядають арт-педагогіку як інноваційний напрям, який інтегрує освіту, художнє самовираження та корекційні елементи, спрямовані на інтелектуальний та емоційний розвиток дітей. Заняття мистецтвом дозволяють дітям взаємодіяти зі світом, покращувати комунікативні навички та формувати креативне мислення [3; 4].

Перші форми арт-терапії можна прослідкувати ще в давнину, коли мистецтво мало значення не лише як спосіб вираження, а й як інструмент психологічного впливу в релігійних та соціальних обрядах. Дослідниця О. Деркач зазначає, що танець, жест і музика слугували засобами самовираження [9], а британський художник Адріан Хіл у 1938 році вперше використав термін «арт-терапія» для позначення цілеспрямованого застосування мистецтва у терапевтичних цілях. Хіл підкреслював, що візуальні образи, створені в процесі малювання чи ліплення, допомагають людині виражати внутрішні емоції, що є особливо важливим для стабілізації психічного стану.

О. Тадеуш наголошує, що сучасна педагогіка потребує інтегративних полівекторних технологій, таких як арт-педагогіка, щоб сприяти гармонійному розвитку дитини, активізуючи її творчі здібності та стимулюючи пізнавальну активність і підкреслює, що арт-педагогіка є інтегративною технологією, яка адаптується до індивідуальних потреб дітей і забезпечує можливість творчого занурення у процес навчання [4]. Це сприяє розвитку мовленнєвих навичок через різні форми арт-діяльності, такі як гра, малювання, музика та драматизація. Арт-педагогіка охоплює широкий спектр виховних та навчальних технологій, особливо актуальних для дітей з різними освітніми потребами. Зокрема, арт-педагогіка може розглядатися як поліфункціональна технологія, що поєднує навчання, виховання та загальний розвиток особистості, маючи при цьому великий потенціал для формування як моторних, так і мовленнєвих навичок у дітей раннього віку.

Різні форми арт-педагогіки, зокрема малювання, ліплення та аплікація, сприяють розробці тонкої моторики, що, в свою чергу, є основою для розвитку мовлення. Арт-педагогіку розглядають не тільки як терапевтичний метод, а й як спосіб організації педагогічного процесу, що базується на культурно-історичній концепції Л. Виготського, де навчання дітей будується на їхній взаємодії з культурними цінностями.

Арт-педагогіка, як особливий напрям арт-терапії, є важливим інструментом у роботі з дітьми, зокрема в інклюзивній освіті. За словами О. Деркач [1],

мистецтво є засобом сенсорно-моторного розвитку і сприяє соціально-емоційній адаптації дитини. Наприклад, малювання, ліплення та гра з піском дозволяють дітям досліджувати власні емоції та почуття, сприяючи їхньому вираженню. Це має значний терапевтичний ефект, зокрема для дітей з особливими освітніми потребами, оскільки знижує рівень тривожності, допомагає регулювати емоційні прояви і сприяє психологічній стабільності.

Методи арт-педагогіки можуть також включати драматизацію, яка дозволяє дітям за допомогою гри вживатися у ролі різних персонажів, що розвиває їхню уяву, здатність до емпатії та ефективно стимулює мовленнєвий розвиток. Використання арт-педагогіки на логопедичних заняттях допомагає дитині природно взаємодіяти з педагогом і однолітками, що сприяє мовленнєвій активності та комунікативним навичкам.

Застосування арт-педагогічних технологій у ранньому віці надає дітям можливість відчувати себе частиною творчого процесу, що стимулює мовленнєву активність і комунікативні навички. Технологія драматизації дозволяє дітям за допомогою гри вживатися в ролі різних персонажів, що розвиває їхню уяву та здатність до емпатії, а також сприяє більш ефективному мовленнєвому розвитку завдяки емоційному залученню в процес.

Мистецькі форми діяльності, такі як малювання та музика, є особливо корисними для розвитку мовленнєвих навичок у дітей з порушеннями мовлення. Малювання та ліплення, як пояснює О. Деркач [1], допомагають у розвитку дрібної моторики, яка є важливою передумовою для чіткого мовлення. Заняття арт-педагогікою також вчать дітей вербалізувати свої думки, емоції, що сприяє підвищенню мовленнєвої активності та комунікативних навичок. Логопеди можуть ефективно використовувати ці методи у своїй практиці, залучаючи дітей до процесу спонтанного творчого самовираження. Дослідження та методики, викладені О. Деркач, підтверджують, що арт-педагогіка як метод розвитку моторних та мовленнєвих навичок є корисним інструментом у роботі з дітьми раннього віку [1].

Для досягнення найкращих результатів арт-педагогіку можна впроваджувати як частину комплексної програми логопедичних занять. Наприклад, заняття можна розпочинати з творчих вправ, які налаштовують дитину на активну роботу, допомагають розслабитися і зосередитися. Важливо підбирати арт-активності відповідно до вікових і психофізичних особливостей дитини, враховуючи її мовленнєві потреби. Зокрема, вправи, що передбачають повторення рухів (наприклад, штампування або розмальовування за шаблоном), можуть поєднуватися з ритмічними вправами для покращення мовлення [1]. Тож, вчителі-логопеди можуть застосовувати арт-педагогічні підходи у своїй практиці, допомагаючи дітям із мовленнєвими труднощами розвивати моторику та навички комунікації.

Гнучкі методи, такі як малювання, ліплення з глини або пластиліну, дозволяють дітям розвивати дрібну моторику, а також комунікативні навички [2]. Наприклад, вправи, що передбачають повторення певних рухів (штампування, розмальовування), можуть поєднуватися з ритмічними вправами

для поліпшення мовленнєвих навичок. Важливо враховувати індивідуальні потреби дитини, підбираючи арт-активності відповідно до її вікових та психофізичних особливостей.

Арт-педагогіка як інноваційний метод сприяє не лише розвитку моторики та мовленнєвих навичок, але й комплексному розвитку особистості дитини. Це підхід, який забезпечує гармонійне поєднання мистецтва, навчальних і виховних цілей, створюючи основу для самопізнання, самовираження та формування комунікативних навичок.

Література:

1. Деркач О. Арт-педагогіка як інноваційна технологія особистісно орієнтованого навчання та виховання. – Режим доступу: https://akord.at.ua/publ/statti_2/art_pedagogika_jak_innovacijna_tekhnologija_osobistisno_orientovanogo_navchannja_ta_vikhovannja/3-1-0-4 (дата звернення 04.10.2025)

2. Долбенко С.В. Використання нетрадиційних засобів діяльності для розвитку дрібної моторики дітей дошкільного віку. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 4. С. 6-12.

3. Кравченко А.І., Литвиненко В.О., Зелінська К.О. Застосування засобів арттерапії у логопедичній роботі з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. 184 с.

4. Тадеуш О.М. Арт-педагогіка як поліфункціональна технологія навчання, виховання та розвитку особистості. – Режим доступу: <https://cusu.edu.ua/ua/arkhiv-publikatsii/568-general-information/naukovi-chasopysy-tdpu/pedahohichni-nauky/publikatsii/9227-art-pedahohika-yak-polifunksionalna-tekhnohiya-navchannya-vykhovannya-ta-rozvytku-osobystosti>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА В ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Олена ТРІУСОВА

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Бердянський державний педагогічний університет*

Алла ОМЕЛЯНЕНКО

*Кандидат педагогічних наук, доцент,
Бердянський державний педагогічний університет*

Актуальність формування соціально-екологічної спрямованості особистості старшого дошкільника на соціально-педагогічному рівні визначається пошуком нових способів розвитку раціональних взаємин підростаючого покоління з природою, ціннісного ставлення до неї та організації практичної діяльності в природному середовищі.

Звертаючись до актуальності цієї проблеми на науково-методичному рівні зазначимо, що теоретичне підґрунтя розробки структурно-

3. Піканова Н. В. Формування соціалізованості у старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення в умовах інклюзивної групи : дис. ... докт. філософ : 016. Київ, 2022. 272 с.

4. Пасічніченко А. В., Атаманчук Н. Емоційне неблагополуччя дитини дошкільного віку. *Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти* : зб. наук. пр. Полтава, 2016. Вип. 3. С. 194–200.

5. Артемова Л. В. Актуальні проблеми виховання дітей в поліетнічному дошкільному навчальному закладі. *Вісник психології і соціальної педагогіки. Збірник наук. праць*. Вип. 13. Київ, 2013. URL: [http://www.psyh.kiev.ua/Збірник наук. праць. - Випуск 13](http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_13)

Наукове видання

Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти:
матеріали VI Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Тамари Поніманської та з нагоди 60-річчя кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти

Технічний редактор:
Ольга ШАДЮК

Відповідальна за випуск:
Ілона ДИЧКІВСЬКА

Підп. до др. 13.10.2025.
Формат 60 x 84 ¹/₁₆. Папір офсет. Друк цифр. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 11,6. Обл. вид. арк. 11,6. Тираж 300 прим.

Видавець Юрій Кукса
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 8301 від 9 травня 2025 р.
вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;
097 42 66 444

Друк: VPM-ПОЛІГРАФ
вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;
097 42 66 444